

Profielkeuzeboekje
havo

2023-2024

3 Voorwoord

4 Het LOB traject in de bovenbouw van de havo

5 Beschrijving van de profielen

Cultuur & Maatschappij
Economie & Maatschappij
Natuur & Gezondheid
Natuur & Techniek

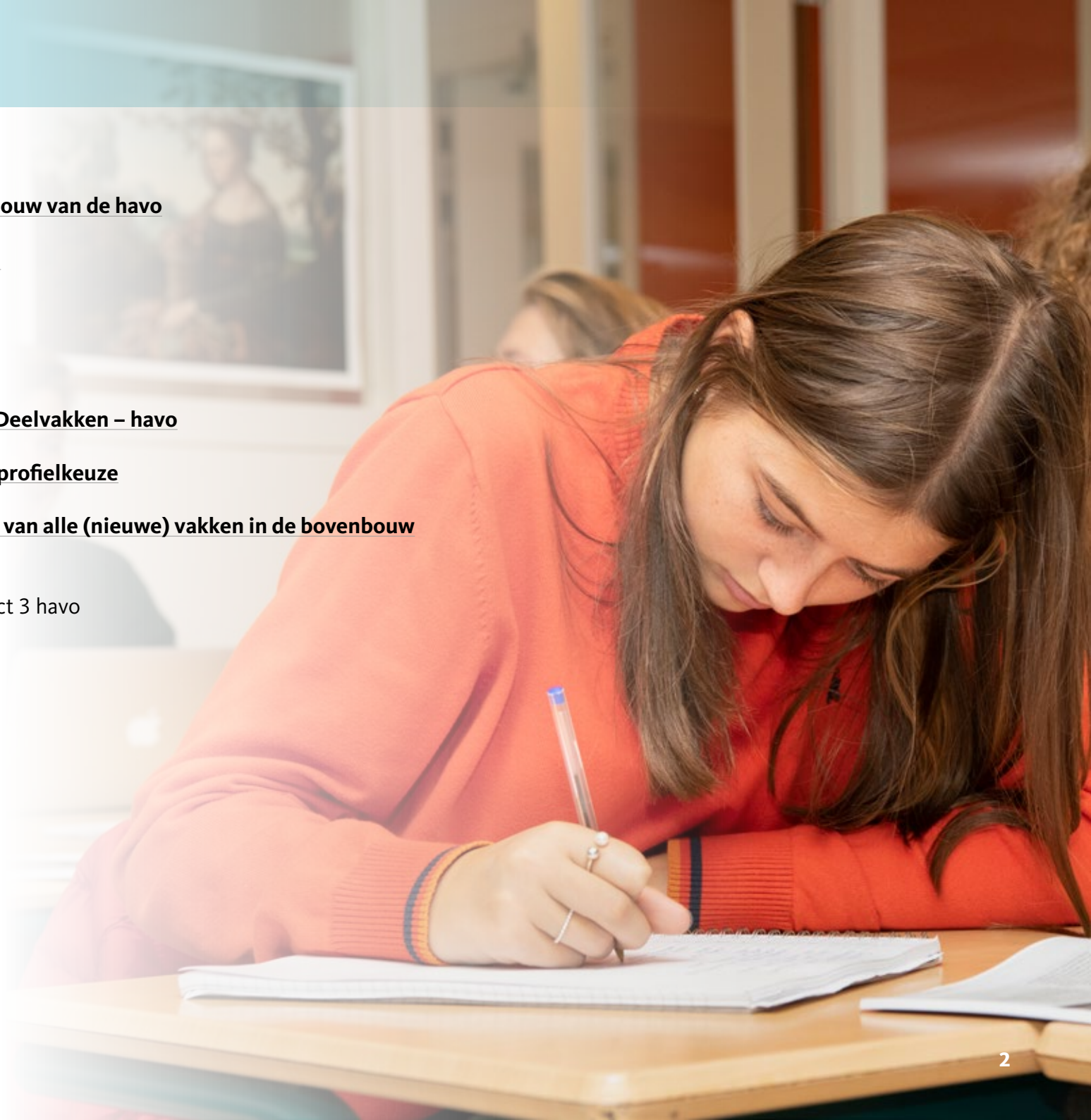
7 Overzicht Profielen en Vrije Deelvakken – havo

8 Speciale voorwaarden bij de profielkeuze

10 Vakkenboekje – Beschrijving van alle (nieuwe) vakken in de bovenbouw

28 Praktische informatie

Jaarplanning profielkeuzetraject 3 havo
Begeleiding 3 havo
Overgangsnormen
Doorstroomeisen

In 3 havo maken de leerlingen een belangrijke keuze: de profielkeuze. Het lijkt nog ver weg, maar om een goede keuze te maken, betekent het dat je verder vooruit moet kijken: ongeveer weten welke richting je op wilt na je middelbare school.

Om een goede profielkeuze te maken vinden wij het op het Comenius heel erg belangrijk dat je alvast wat ervaringen opdoet op het gebied van studie en beroep. Op de havo bieden we je in de onderbouw de mogelijkheid om via (korte) stages wat verder te kijken naar wat er na school allemaal mogelijk is. In de bovenbouw bieden we via een uitgebreid LOB-programma mogelijkheden om in gesprek te gaan met studenten en beroepsbeoefenaars, mee te lopen op het hbo en uiteindelijk zelfs te proefstuderen. Maar er gebeurt meer, niet alleen op school maar ook in je leven buiten school. Daarom hechten we waarde aan een snuffelstage in de 3e klas, een speeddate met oud-leerlingen en ouders en een profielstage van twee dagen in klas 4.

Om je hier zo goed mogelijk in te begeleiden, helpen we je tijdens de mentorlessen met het vastleggen van al deze belangrijke momenten in een portfolio via Droomloopbaan (DLB). Tijdens de profielkeuzegesprekken kun je dan je keuze aan je ouders en mentor presenteren op basis van wat jou motiveert.

In dit boekje vind je een heleboel praktische informatie die je kan helpen met het maken van je keuze, maar uiteindelijk is het belangrijk dat je een keuze maakt die bij je past zodat je in de bovenbouw van de havo op je plek bent, op weg naar de toekomst. Veel succes!

Rolf Nijman
Decaan havo
r.nijman@comeniusnet.nl

<< Inhoud

Na de herfstvakantie ga je onder begeleiding van jouw mentor je oriënteren op jouw loopbaan. Dat noemen we 'LOB', Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding.

Allereerst, pretpakketten en moeilijke pakketten bestaan niet! Belangrijkste is dat je een combinatie van vakken kiest die bij jou passen. Voor alle profielen moet je hard werken en ieder profiel heeft zijn waarde en maakt je toelaatbaar voor het HBO. Kijk eens goed naar de doorstroomseisen, daar vind je terug welke vakken je nodig hebt om van de havo toelaatbaar te zijn op het HBO. En je zult zien, met alle profielen ben je voor heel veel studies toelaatbaar. Wel is de keuze van de juiste wiskunde belangrijk. Voor de meeste studies is wiskunde A voldoende, maar mocht je de technische kant op willen dan is wiskunde B belangrijk. Zie hiervoor ook de informatie in het Vakkenboekje.

De keuze op de korte termijn, de profielkeuze

Tijdens de mentorlessen vanaf eind oktober tot en met februari werk je met dit boekje en met de website Droomloopbaan. Door het maken van de opdrachten en het vullen van je portfolio via DLB krijg je een goed beeld van jezelf. Als je die opdrachten gemaakt hebt dan kun je achterhalen wat jouw sterke en zwakke kanten zijn en welk profiel daar het beste bij past.

Je docenten gaan je ook een advies geven of het vak voor jou geschikt is in de bovenbouw. Het kan best zo zijn dat de docent een ander advies geeft dan wat je zou verwachten op basis van je resultaten. Vanaf 1 februari kun je zien welke adviezen jouw docenten je geven.

Mocht het advies niet overeenkomen met je eigen beeld, ga dan naar de docent toe en vraag om een toelichting. Dat kan je alleen maar helpen bij het maken van een goede keuze.

In de maanden januari en februari maak je een voorlopige profielkeuze die je bespreekt met je mentor. In uitzonderlijke gevallen verwijst de mentor je door naar de decaan.

Het definitieve gesprek voer je op een van de drie profielkeuze avonden in maart samen met je mentor en je ouders. We noemen dat ook wel een 'driehoeksgesprek', jij bent de eigenaar van het gesprek en bereidt je eigen profielkeuze presentatie voor.

Je maakt je profielkeuze via Zermelo. We printen je profielkeuze uit die je aan het eind van het profielkeuzegesprek samen met je ouders ondertekent. Alleen bij grote twijfels kan je nog wijzigen – in overleg met jouw mentor – tot 1 april. Daarna is je keuze definitief en kan je alleen nog wijzigen in overleg met de decaan of de sectorleider.

Beschrijving van de profielen

<< Inhoud

De bovenbouw van de havo heeft vier profielen. Deze profielen worden altijd aangeboden. Hieronder vind je een overzicht van de profielen met de bijbehorende opleidingsrichting in het hoger onderwijs:

Cultuur & Maatschappij

Binnen het profiel CM wordt de creativiteit van een leerling ontwikkeld en wordt er geleerd hoe dit over te brengen. Taalbeheersing, communicatie, media, inlevingsvermogen en sociaal maatschappelijke interesse zijn kenmerkend voor dit profiel.

Bij dit profiel horen de moderne vreemde talen, geschiedenis, aardrijkskunde en kunstvakken.

Denk aan studies als Leisure Management (voorheen Vrijtijdsmanagement), Media en Entertainment Management, Communicatie, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, Pedagogiek, Leraar Basisonderwijs (Pabo), Journalistiek en Sociaaljuridische dienstverlening.

Economie & Maatschappij

Rekenen en onderzoeken zijn belangrijke aspecten in dit profiel. Bij dit profiel horen onder andere de vakken economie, geschiedenis, wiskunde A (of B), aardrijkskunde, bedrijfseconomie.

Het profiel EM wordt ook wel 'de weg naar het zakenleven' genoemd.

Denk bijvoorbeeld aan studies als (HBO-)Rechten, Accountancy, Sociaal Financiële dienstverlening, Commerciële Economie, Facility Management, Integrale Veiligheidskunde en Bedrijfseconomie.

Natuur & Gezondheid

NG is een profiel dat een leerling voorbereidt op medische en biologische studies, maar ook (technische) natuurwetenschappelijke studies. Denk bijvoorbeeld aan studies als Fysiotherapie, Verpleegkunde, Verloskunde, Mondzorg, Sportkunde en Biotechnologie. Vakken die binnen dit profiel vallen zijn biologie, scheikunde, wiskunde A (of B), natuurkunde en aardrijkskunde.

Natuur & Techniek

Met dit profiel word je voorbereid op technische studies. Vaak is het volgen van het profiel Natuur en Techniek een vereiste voor deze opleidingen. Denk bijvoorbeeld aan studies als Bouwkunde, ICT, Food Commerce and Technology, Luchtvaarttechnologie, Milieutechniek en werktuigbouwkunde. Het profiel NT is een profiel met 'exacte vakken'. Vakken die onder andere binnen het profiel vallen zijn wiskunde B, natuurkunde, scheikunde, biologie en NL&T.

Overzicht Profielen en Vrije Deelvakken – havo

<< Inhoud

1. Gemeenschappelijk Deel (geen keuzes)

• Nederlands • Engels • Maatschappijleer • Godsdienst/levenbeschouwing	• Lichamelijke opvoeding • CKV

2. Profiel Deel

CM	EM	NG	NT
<ul style="list-style-type: none"> • Geschiedenis • Keuzevak 1: Frans, Duits of Spaans + • Keuzevak 2: Tekenen of Handvaardigheid of Muziek + • Keuzevak 3: Aardrijkskunde of Economie 	<ul style="list-style-type: none"> • Geschiedenis • Economie • Wiskunde A of B • Keuzevak: Aardrijkskunde of Bedrijfseconomie 	<ul style="list-style-type: none"> • Wiskunde A of B • Scheikunde • Biologie • Keuzevak: Natuurkunde of NL&T 	<ul style="list-style-type: none"> • Wiskunde B • Scheikunde • Natuurkunde • Keuzevak: Biologie of NL&T

Als je bij CM Economie kiest moet je Wiskunde kiezen in het Vrije Deel

3. Vrije Deel

CM	EM	NG	NT
<ul style="list-style-type: none"> • Duits • Frans • Spaans • BSM • Aardrijkskunde • Economie • Wiskunde A • Muziek • Tekenen • Handvaardigheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Duits • Frans • Spaans • BSM • Aardrijkskunde • Bedrijfseconomie • Muziek • Tekenen • Handvaardigheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Duits • Frans • Spaans • BSM • Economie • Aardrijkskunde • NL&T • Natuurkunde • Muziek • Tekenen • Handvaardigheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Duits • Frans • Spaans • BSM • Economie • Aardrijkskunde • NL&T • Biologie • Muziek • Tekenen • Handvaardigheid

Hieronder een overzicht van alle vakken in de bovenbouw van de havo. Als je op een vak klikt, kom je terecht bij meer informatie over dit vak in de bovenbouw.

[Nederlands](#)

[Engels](#)

[Duits](#)

[Frans](#)

[Spaans](#)

[Aardrijkskunde](#)

[Geschiedenis](#)

[Bewegen, Sport en Maatschappij \(BSM\)](#)

[Handvaardigheid](#)

[Tekenen](#)

[Muziek](#)

[Economie](#)

[Bedrijfseconomie](#)

[Godsdienst/levensbeschouwing](#)

[Maatschappijleer](#)

[Wiskunde A of B](#)

[Biologie](#)

[Natuurkunde](#)

[Natuur Leven & Techniek \(NL&T\)](#)

[Scheikunde](#)

Speciale voorwaarden bij de profielkeuze

<< Inhoud

- Voor je vrije deel, kies je één vak uit bovenstaande lijst.
- Frans, Duits of Spaans mag alleen gekozen worden als je het vak in klas 1 t/m 3 ook als *volledig* vak gehad hebt.
- Bij een onafgeronde 7,0 gemiddeld over al je vakken mag een je extra vak kiezen om te volgen. Voor het volgen van een extra vak wordt geen roostergarantie geven. Dat betekent dat we per leerling kijken of en hoe het extra vak in je rooster past. Dat noemen we sprokkelen. Je krijgt in ieder geval de mogelijkheid om naar de flexuren van het extra vak te gaan. Vanzelfsprekend wordt het extra vak wel meegenomen in je toetsweekrooster.
- Als je een extra vak kiest, dan kies je ervoor dit vak t/m het eindexamen te volgen. Je kunt dit niet digitaal invullen. Je vult hiervoor een apart formulier in waarin je je akkoord verklaart met de voorwaarden. De schoolleiding beslist of je het extra vak (in geval van bijzondere omstandigheden) mag laten vallen.
- Een vak- of profielwissel kan alleen in klas 4 en uiterlijk tot de Kerstvakantie.
- Een wissel is alleen toegestaan als het aantal leerlingen in een groep niet te groot wordt, en het nieuwe vak goed zelfstandig is in te halen. In 5 havo kan er niet meer gewisseld worden.
- Als je wiskunde B in de bovenbouw wilt kiezen is de eerste voorwaarde dat je hebt deelgenomen aan de bèta-toets voor wiskunde in klas 3. Heb je vervolgens als eindcijfer voor het betreffende vak minimaal een onafgeronde 7,0 op het overgangsrapport dan ben je automatisch toegelaten. Heb je vervolgens een cijfer vanaf 6,0 tot 7,0 dan is het vakadvies van de wiskundesectie bindend. Heb je vervolgens een cijfer van 5,9 of lager dan kan je het vak in de bovenbouw niet kiezen.
- Kies een tweede vak als reserve voor het geval de eerste keuze niet doorgaat. Dit kan je niet invullen op het digitale formulier, maar wel voor jezelf achter de hand houden.
- Handvaardigheid en Tekenen mogen niet allebei gekozen worden. Je kunt een van de twee vakken wel eventueel combineren met Muziek.

- Als minder dan 15 leerlingen een vak in het vrije deel hebben gekozen, kan de schoolleiding beslissen dat het vak niet gegeven wordt. In dat geval zou je in het vrije deel dus voor een ander vak moeten kiezen.

Extra vak

- Voor het volgen van een extra vak wordt geen roostergarantie geven. Dat betekent dat we per leerling kijken of en hoe het extra vak in je rooster past. Dat noemen we sprokkelen. Je krijgt in ieder geval de mogelijkheid om naar de flexuren van het extra vak te gaan. Vanzelfsprekend wordt het extra vak wel meegenomen in je toetsweekrooster.

Vakwissel na de deadline van de profielkeuze

- Een vak- of profielwissel kan alleen in klas 4 en tot aan de kerstvakantie.
- Een wissel is alleen toegestaan in 4 havo als het aantal leerlingen in een groep niet te groot wordt en het nieuwe vak goed zelfstandig is in te halen. In 5 havo kan er niet meer gewisseld worden.
- *LET OP: vakwissels zijn niet altijd roosterbaar!* Het is dus niet vanzelfsprekend dat een vakwissel ook mogelijk is.

Verandering van (profiel)vak in 4 havo

We gaan er van uit dat je je profiel en vakkenpakket weloverwogen hebt vastgesteld. Toch kan het wenselijk zijn om één of meerdere vakken om te ruilen voor andere vakken, bijvoorbeeld als een vak echt te moeilijk blijkt te zijn. Hierover zijn de volgende richtlijnen.

- Je moet een vak serieus geprobeerd hebben. Dus eerst een tijdje het vak volgen en als de gegevens van Toetsweek 1 bekend zijn, kun je tot de kerstvakantie een verzoek indienen voor een vakkenwissel.
- We nemen je verzoek alleen in overweging als je docent bevestigt dat je echt je best hebt gedaan.
- Een vakkenwissel is technisch niet altijd mogelijk. Het kan zijn dat een door jou gewenste verandering niet in het rooster gerealiseerd kan worden of dat er geen plaats meer is in de lesgroep(en) van het door jou gewenste vak.

- Het kan ook zijn dat je een ander vak wilt waarvoor je vorig schooljaar onvoldoende stond, waarvoor je een negatief advies had of waarvan het om een andere reden twijfelachtig is of dat wel verstandig is (bijvoorbeeld als je alsnog bedrijfseconomie wilt kiezen terwijl je zwak bent in wiskunde en economie).
- In het geval een vakkenwisseling gerealiseerd kan worden, besteed je de kerstvakantie aan het inhalen van de gemiste stof. Op de maandag na de kerstvakantie haal je de gemiste toets(en) van je nieuwe vak in.

Na 5 havo instromen in 5-vwo

De overstap van 5 havo naar 5-vwo is geen gemakkelijke. Je moet daar goed over nadenken en het met je mentor bespreken. Als je hebt besloten 5-vwo te willen doen, moet je je vóór 1 mei aanmelden bij de afdelingsleider bovenbouw vwo. Deze bespreekt met jou en je ouders wat de overstap inhoudt.

Een voorwaarde is, dat het havo-examen is afgelegd met wiskunde en bovendien met Frans, Duits of Spaans. Op het vwo moeten leerlingen namelijk een vak meer doen dan op het havo.

Als je de kans hebt om na 3 havo een extra vak te volgen, doe dat dan, want dan hoef je geen vak meer in te halen als je de overstap naar 5-vwo wilt maken na 5 havo. Doe je dit niet moet je een extra vak inhalen waarbij je al een jaar achterstand hebt opgelopen. Dat vraagt een extra inspanning.

Wiskunde en – naast Engels – een tweede moderne vreemde taal (Duits, Spaans of Frans) zijn op het vwo verplicht in ieder profiel.

Dyslectische leerlingen kunnen ontheffing van die 2e moderne vreemde taal aanvragen als zij in het bezit zijn van een officiële dyslexieverklaring.

Zij moeten in plaats van Frans, Duits of Spaans dan een ander regulier vak kiezen zodat ze wel een extra vak hebben.

Extra activiteiten en certificaten... het Plusdocument!

Als je in de bovenbouw extra activiteiten verricht, dan kun je daar van school een officieel certificaat voor krijgen. Dit heet officieel 'het plusdocument'.

Deze certificaten kunnen bij de toelating van een aantal studies in het Hoger Onderwijs een belangrijke rol spelen. Voor sommige studierichtingen melden zich namelijk veel studenten aan, terwijl het aantal studieplaatsen beperkt is.

Dit probleem wordt dan opgelost door de toelating te regelen met behulp van decentrale selectie. Uitleg hierover staat een paar pagina's verderop in dit boekje.

Bij de decentrale selectie kijkt een universiteit of een hogeschool dan naar je motivatie en naar de extra activiteiten die je hebt verricht buiten alle verplichte werkzaamheden voor je profiel (soort bijbaantje, topsport, etc.).

Bij extra activiteiten op school gaat het bijvoorbeeld om deelname aan:

- debatteren
- internationalisering
- musical
- Leerlingenraad
- Maatschappelijke stage

Je kunt er ook certificaten instoppen met betrekking tot activiteiten buiten school. Bijvoorbeeld:

- topsport
- actief lid zijn van een vereniging, orkest, etc.
- je bijbaantje

Vraag aan de verantwoordelijke hierover een handtekening onder een door jou geschreven document.

Als je een certificaat of certificaten kunt laten zien in een dergelijke situatie, dan nemen daarmee de kansen toe dat je toegelaten wordt tot de studie die jij hebt gekozen. Daarnaast kunnen deze extra activiteiten een rol spelen bij de verplichte hoeveelheid onderwijstijd die iedere leerling per schooljaar aangeboden moet krijgen. Het verrichten van zo'n extra activiteit kan er dan voor zorgen dat je aan deze eis voldoet.

Vakkenboekje havo

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Nederlands

Bij Nederlands zijn in de bovenbouw veel onderdelen hetzelfde als in de onderbouw, al gaat het niveau natuurlijk wel per jaar omhoog. Zo gaan we verder met debatteren, werken we aan lees- en schrijfvaardigheid en lees je als vanouds weer boeken. Dat betekent niet dat alles hetzelfde is als in de onderbouw. Met debatteren ga je bijvoorbeeld dieper in op maatschappelijke kwesties. Voor schrijfvaardigheid geldt hetzelfde; je schrijft een betoog over een actueel onderwerp. Van de jeugdboeken neem je afscheid en je leest alleen nog volwassenliteratuur (althans, voor school...). Bovendien behandelen we niet alleen boeken uit de moderne tijd, maar ook uit vroegere periodes (zoals de middeleeuwen). Over wat je leest in de bovenbouw krijg je een mondelinge overhoring tijdens je examenjaar.

Grammaticatoetsen heb je in de bovenbouw niet meer. Spelling wordt natuurlijk nog wel getoetst, zij het vooral in de schrijftoetsen die je maakt. Aan het eind van de rit krijg je een centraal examen waarin leesvaardigheid getoetst wordt. Blijf dus veel lezen om jezelf daarin te verbeteren!

Engels

Een onmisbaar kernvak!

De profielkeuze is vaak lastig, maar over het vak Engels hoef je niet te twijfelen: dat krijg je volgend jaar sowieso weer! Toch is het misschien leuk om te weten wat we volgend jaar gaan doen, Engels in de bovenbouw is namelijk toch iets anders dan in de onderbouw.

In de bovenbouw werk je voornamelijk aan de vaardigheden: lezen, luisteren, spreken en schrijven. Dit doe je bijvoorbeeld aan de hand van een literatuurproject waarin alle vaardigheden samen komen. Je gaat ook verschillende soorten teksten leren schrijven en leren voor een publiek te spreken door jouw elevator pitch echt uit te voeren. Maar natuurlijk zal je ook werken aan de verdieping van jouw grammaticale kennis en de vergroting van je woordenschat. Dit doen we aan de hand van actuele artikelen, zodat we de wereld en het nieuws ook de klas in halen.

Engels is dus een onmisbaar, afwisselend vak waarmee jij later alle kanten op kan!

Wiskunde

Wiskunde A of wiskunde B of geen wiskunde?

Als je straks vanaf klas 4 het CM-profiel gaat volgen is het mogelijk om dat zonder wiskunde te doen. Als daarmee voor jou het behalen van een diploma veel zekerder wordt omdat je heel veel moeite met wiskunde hebt, dan kan dat een goede reden zijn. Maar je moet dan wel heel zeker weten of jouw vervolgopleiding na het behalen van het diploma jou toelaat als je geen wiskunde hebt gehad! Je sluit namelijk veel deuren van vervolgopleidingen als je geen wiskunde hebt. Dus als je nog niet precies weet wat je wil gaan doen, is het raadzaam om toch wiskunde te kiezen. Binnen het CM-profiel is alleen wiskunde A te kiezen.

Als je geen wiskunde kiest krijg je verplicht het vak rekenen waar je een toets voor moet maken.

Als je voor het NT-profiel kiest heb je geen keus en krijg je standaard wisk-B.

Als je voor het EM-profiel of NG-profiel kiest moet je kiezen tussen wisk-A en wisk-B.

Wat is het verschil tussen wiskunde A en wiskunde B?

Veel onderwerpen komen bij zowel wiskunde A als wiskunde B voor.

Bijvoorbeeld het gebruik van rekenregels, breuken, verhoudingen, formules met haakjes, formules herleiden, het gebruik van grafieken (maximum/minimum, stijgen/dalen, snijpunten met assen), verschillende soorten verbanden (lineair, exponentieel, recht evenredig, omgekeerd evenredig) het oplossen van vergelijkingen of ongelijkheden.

Statistiek is een onderwerp dat *alleen bij wiskunde A* wordt behandeld.

Bijvoorbeeld: Data verwerken met ICT en werken met gemiddelde, modus, mediaan, absoluut/relatief, frequentie, klassenindeling, populatie, staafdiagram, cirkeldiagram, boxplot, puntenwolk, steekproef, normale verdeling.

<< Inhoud

<< Overzicht havo

Onderwerpen die *alleen bij wiskunde B* voorkomen is een uitbreiding op de eerder genoemde verbanden en grafieken met termen als domein, bereik, interval, symmetrie, asymptoot, wortel, kwadratisch, abc-formule, logaritmisch, sinusoïde, inverse, transformaties, veranderingen, differentie quotiënt, afgeleide, raaklijn. Maar ook meetkundige onderwerpen zoals afstand, stelling van Pythagoras, gelijkvormigheid, sinusregel, cosinusregel, vergelijking van een lijn of cirkel, stelsels van vergelijkingen.

Als je wiskunde B in de bovenbouw wilt kiezen is de eerste voorwaarde dat je hebt deelgenomen aan het bèta-traject (natuurkunde) of aan de bèta-toets (wiskunde) in klas 3.

Heb je vervolgens als eindcijfer voor het betreffende vak minimaal een onafgeronde 7,0 op het overgangsrapport dan ben je automatisch toegelaten.

Heb je vervolgens een cijfer vanaf 6,0 tot 7,0 dan is het vakadvies van de betreffende sectie bindend.

Heb je vervolgens een cijfer van 5,9 of lager dan kan je het betreffende vak in de bovenbouw niet kiezen.

Bij de meeste vervolgstudies wordt duidelijk aangegeven welke wiskunde je nodig hebt. Probeer dat voor jouw vervolgstudie zo helder mogelijk in beeld te krijgen zodat je de juiste keuze kan maken en niet voor verrassingen komt te staan als je de 'verkeerde' wiskunde hebt. Kijk niet alleen naar wat je nodig hebt, maar kijk vooral ook naar wat je kan! Kies bewust! Succes!

Wanneer leerlingen *geen* wiskunde in hun vakkenpakket kiezen dienen leerlingen verplicht een rekentoets te maken. Dit op niveau 3F. De rekentoets zal in 4H minimaal een keer gemaakt worden, maar telt *niet* mee voor je overgang en voor de slaag/zakregeling. Cijfer komt op de bijlage van je diploma.

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Bewegen Sport en Maatschappij

Het vak BSM is bedoeld voor leerlingen die geïnteresseerd zijn in sport en bewegen, vooral ook in de achtergronden hiervan. Je hoeft geen goede sporter te zijn om het keuzevak BSM te kiezen, maar een voorwaarde is wel dat je je wilt verdiepen in sport en bewegen.

Naast bewegingssituaties ontwerpen en op gang houden, komen ook rollen van scheidsrechter, coach en organisator aan bod. Na 2 jaar BSM gevolgd te hebben kun je bewegingssituatie analyseren en leiding geven aan een groep leerlingen. Dit komt je altijd van pas!

Als BSM-er ben je verantwoordelijk voor het organiseren van toernooien voor leerlingen en docenten (sportdagen en sportevenementen). Hiernaast wordt er ook gewerkt aan het vergroten van je eigen vaardigheid van een aantal bekende en nieuwe sporten.

'Bewegen en gezondheid' is een deel van het programma waardoor je meer inzicht krijgt in trainingmethoden en verbeteren van je eigen fitheid.

Waarom kiezen voor het vak BSM?

Buiten dat het heel erg gevarieerd en plezierig is om actief met sport/ sportactiviteiten bezig te zijn, geeft BSM aansluiting op een aantal studierichtingen. Bijvoorbeeld geeft het aansluiting op de academie lichamelijke opvoeding (ALO). Overweeg je een beroep in de sector Veiligheid (brandweer, politie of het leger), een leidinggevend beroep of iets in de gezondheidszorg dan heeft BSM hier raakvlakken mee.

Het vak bestaat voor 67% uit praktijk en 33% uit theorie. Dat betekent in de praktijk dat je 2 lessen sport extra hebt per week.

Er zal buiten school ook tijd aan dit vak besteed moeten worden.

Het vak BSM is een schoolexamenvak en heeft geen centraal examen.

Omdat er veel in groepsverband wordt gewerkt, moet het minimaal aantal deelnemers 18 zijn.

Heb je na het lezen van dit stukje nog vragen dan kun je altijd terecht bij je docent LO. Zij helpen je graag! Succes met kiezen.

Maatschappijleer (verplicht vak)

Maatschappijleer is een verplicht vak in de bovenbouw van het VO. Er komen verschillende disciplines samen in dit vak. Het heeft zowel een historische, economische, politieke, juridische, maatschappelijke en sociologische invalshoek. De ene leerling zal zich graag verdiepen in onze rechtsstaat en de grondwet, maar een andere leerling concentreert zich op de politieke partijen, de Tweede en Eerste Kamer. Weer een andere leerling wil meer weten over de vele culturen en subculturen die ons land heeft, of over de verzorgingsstaat die na de Tweede Wereldoorlog is opgebouwd. Kortom maatschappijleer is een snelcursus burgerschap. Je leert hoe wij leven in onze samenleving, hoe onze samenleving werkt zoals die werkt, hoe jij invloed kunt uitoefenen, wat jij wel en niet mag, je leert een maatschappelijk vraagstuk te analyseren, kritisch nadenken is belangrijk, een mening vormen en je richt een politieke partij op.

Maatschappijleer behoort officieel tot het PTA programma voor het vwo.

Met andere woorden, in 4-vwo werk je voor maatschappijleer aan je examenlijst. Maatschappijleer sluit je af in leerjaar vier en maakt onderdeel uit van het combinatiecijfer bij ons op het Comenius. Het combinatiecijfer komt op je examenlijst en telt mee voor een compensatiepunt.

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Aardrijkskunde: dit is jouw wereld

Met aardrijkskunde in je pakket leer je goed te kijken naar de ontwikkelingen in de wereld om je heen. Je leert ze te benoemen en te begrijpen. Het is jouw wereld, waarin iedere dag weer kleine en grote veranderingen plaatsvinden. Een deel daarvan zal ook invloed hebben op jouw leven en jouw toekomst. Klimaatverandering en de gevolgen voor Nederland, internationale migratie, internationaal terrorisme, openstellen van de Europese grenzen, concurrentie met lage lonen landen en verdringing van werk in Nederland, noem maar op. Allemaal zaken die je bij aardrijkskunde leert begrijpen en in verband leert brengen met andere ontwikkelingen.

We gebruiken in de les naast een goede uitleg en het gewone oefenmateriaal ook speciale opdrachten om de stof beter te leren begrijpen. Bijvoorbeeld een opdracht waar je met digitale geografische informatiesystemen als Edugis leert werken. Je gaat een paar keer veldwerk buiten de school doen. Kortom, we doen er alles aan om het vak actueel en toekomstgericht te houden. Voor heel veel studies biedt aardrijkskunde een duidelijke meerwaarde in de zin dat je je blikveld verruimt en je jouw wereld beter begrijpt. Aardrijkskunde kent in 4 en 5 havo vier grote onderwerpen, die ook in het eindexamen terugkomen:

Arm en Rijk: Aan de hand van vergelijkingen tussen Mexico en de Verenigde Staten & India en het Verenigd Koninkrijk leer je de oorzaken en gevolgen van de globalisering in de wereld te begrijpen en te verklaren.

Systeem Aarde: Je leert de werking van het klimaatsysteem op de wereld te begrijpen en gebruiken. Daarnaast kijken naar wat zich in de aarde afspeelt en wat dat voor gevolgen heeft aan het aardoppervlak: aardbevingen, vulkanen en de verschuiving van continenten.

Brazilië: Bij dit onderdeel van de aardrijkskunde gaan we alles uit de twee vorige onderwerpen toepassen op Brazilië. Dit land is buitengewoon interessant, omdat het zo enorm aan veranderingen blootstaat én een groot land is dat een dominante rol speelt in Zuid Amerika.

Nederland: Je concentreert je op watermanagement in het heden en de nabije toekomst en op de ontwikkelingen en de oplossing van problemen in de stedelijke gebieden van ons land.

Geschiedenis

Geschiedenis is op de havo een verplicht vak in de profielen EM en CM. Je hebt het vak het gehele jaar gedurende twee uur per week.

Net als op de basisschool en in de onderbouw gaan jullie in de bovenbouw weer aan de slag met de tien tijdvakken, de zogenaamde oriëntatiekennis.

Het tijd van ontdekkers en hervormers, de tijd van pruiken en revoluties, maar ook de tijd van de wereldoorlogen worden wederom behandeld.

Wel gaan in de bovenbouw wel iets dieper op de stof in. Dit doen we door middel van tijdvak-overstijgende thema's, maar ook door middel van allerlei opdrachten. In de lessen leren wij jullie te werken met spotprenten, tekstbronnen en andere geschreven en ongeschreven bronnen. De eerste vier tijdvakken, van jagers en boeren tot en met steden en staten, worden via een opdracht behandeld, waarbij we vooral oefenen op het gebruik van kenmerkende aspecten. In onze twee thema-opdrachten oefenen we ook de historische vaardigheden.

Naast de oriëntatiekennis vinden wij het belangrijk dat jullie weten hoe onze parlementaire democratie tot stand is gekomen en hoe deze functioneert. Vandaar dat we, samen met het vak maatschappijleer op excursie van de Tweede kamer gaan in 4 havo.

Uiteindelijk doen jullie natuurlijk eindexamen in het vak geschiedenis.

Op het centraal examen krijgen jullie vragen over de tijdvakken vanaf de ontdekkers en hervormers tot en met de tijd van tv en computers (tijdvak 5 tm 10). Daarnaast komen er ook vragen over zogenaamde historische contexten. Een aantal kenmerkende aspecten uit de tijdvakken wordt per context behandeld; zo bestuderen de havisten het Britse Rijk (1650-1900), Duitsland in Europa (1918-1991) en het moderne Nederland (1948-2008).

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Economie is overal

Als je de krant openslaat of naar het 8 uur journaal kijkt kom je er niet omheen: het economische nieuws. De werkloosheid is toegenomen of de euro is in problemen. Het tekort op de Amerikaanse begroting heeft weer alle records gebroken. China helpt Griekenland om haar economische problemen op te lossen, de pensioenfondsen zitten in de problemen, het consumentenvertrouwen is afgenomen, het bedrijfsleven heeft last (of juist voordeel) van een goedkope dollar. En wat dachten we van de effecten van de Corona-crisis op onze economie?

Verplicht in de derde

Bij het vak economie, dat vanaf de derde klas wordt gegeven, leer je de wereld door een economische bril bekijken. Hoe ontstaan economische problemen (zoals de bankencrisis, werkloosheid, prijsstijgingen) en hoe kunnen deze problemen worden aangepakt. Je leert hoe welvaart wordt gemeten en waarom het ene land welvarender is dan het ander. Je gaat begrijpen waarom en hoe er belastingen worden betaald en waarom de overheid altijd een tekort heeft en waarom alles altijd alsmaar duurder wordt.

Je krijg een beeld van hoe economen tegen de wereld aan kijken. Voor jou betekent dat het leren van theorie, maar ook het omgaan met cijfertjes, werken met procenten en een heel klein beetje wiskunde.

Bovenbouw

In de bovenbouw is het een verplicht vak in het profiel Economie & Maatschappij. Daarnaast kun je het als keuzevak opnemen in een ander profiel. Je krijgt daar eigenlijk dezelfde onderwerpen als in de onderbouw, alleen wordt er veel dieper op de stof ingegaan. Dus ook hier, theorie, cijfers en een beetje wiskunde. Laat je niet afschrikken door de wiskunde, want dat is maar heel beperkt. Je bent wel in het voordeel als je af en toe eens in een krant kijkt of het journaal bekijkt.

Bedrijfseconomie

Bij het vak Bedrijfseconomie, Ondernemerschap en Financiële Zelfredzaamheid (in het kort: 'bedrijfseconomie') staat het perspectief van jou als leerling voorop: als toekomstige werknemer of zzp'er, maar ook als aspirant-ondernemer of als privépersoon die staat voor belangrijke financiële beslissingen in jouw verdere loopbaan.

De privépersoon

Als privépersoon sta je vaak voor keuzes met financiële gevolgen. Zal ik verder gaan studeren of gaan werken? Huur of koop ik een huis? Als ik ga samenwonen, hoe regel ik dat dan? Bij bedrijfseconomie leer je de financiële consequenties van die keuzes te overzien. Ze noemen dat financieel zelfbewustzijn. En dit kan je ook weer helpen bij het functioneren in organisaties waar je later als klant, werknemer of ondernemer mee te maken hebt.

De onderneming

Bedrijfseconomie kijkt naar ondernemingen die goederen en/of diensten leveren. Hoe functioneren ondernemingen en welke keuzes moeten worden gemaakt? Met de volgende vragen houdt bedrijfseconomie zich bezig:

- Hoe zet je een bedrijf op en hoe maak je het groter? Ondernemingen zullen willen investeren maar deze investering moet gefinancierd worden: Hoe doe je dat? Ga je naar de bank of organiseer je dat op een andere manier?
- Hoe organiseer je de organisatie van binnenuit? Hoe geef je leiding en hoe ga je om met personeelsbeleid?
- Wie zijn je potentiële klanten en hoe trek je klanten aan? Wat hebben je klanten nodig en hoe weten ze jouw onderneming te vinden? Hoe organiseer je alle marketingactiviteiten daaromheen?
- Is de onderneming financieel gezond: wordt er winst gemaakt? Hoe houd je alle kosten en opbrengsten bij?

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Kortom: bedrijfseconomie is een vak dat je leert hoe je de economie in praktijk brengt. Het vak bedrijfseconomie is heel geschikt voor een economische vervolgopleiding, maar ook als je straks ondernemend wilt zijn. Je moet wel nauwkeurig kunnen werken omdat je opdrachten krijgt waarbij alle cijfers moeten kloppen, bijvoorbeeld bij het maken of controleren van een begroting, balans en winst-en-verliesrekening of renteberekeningen. Daarnaast is er ruimte voor eigen initiatief en creativiteit, zoals bij het onderdeel ondernemerschap en het keuze-onderwerp.

De Business Class

De Business Class is toegankelijk voor alle leerlingen uit de 4e klas die de ambitie hebben om te leren ondernemen. Daarbij maken je profiel en vakkenpakket niet uit: het is voor iedereen toegankelijk! Deelnemers worden wekelijks een halve middag ingeroosterd om te werken aan hun eigen onderneming. Deze middag bevat weinig theorie en juist veel praktijk; want je leert door te doen. Er komen gastsprekers langs, we gaan op bedrijfsbezoek en je volgt workshops.

Nadat je een team hebt gevormd en je marktonderzoek hebt gedaan zul je startkapitaal moeten vergaren. Tijdens een Shark Tank avond presenteren jullie je bedrijfsplannen aan aandeelhouders en halen zo het benodigde kapitaal binnen. Als alle financiën op orde zijn is het zaak de onderneming te runnen. Je ontwerpt marketingacties en gaat echt verkopen!

Je begint in het tweede tertiaal van het vierde jaar en gaat door tot en met het eerste tertiaal in het 5e jaar. Het schrijven van je ondernemingsplan vormt samen met een reflectie uiteindelijk het profielwerkstuk.

Godsdienst/levensbeschouwing

Het vak gd/lb heeft als doel je te laten nadenken over wat belangrijk is in het leven en je te helpen daar je eigen mening in te vormen. Dit vak is dus handig voor iedereen die wel eens nadenkt over zijn/haar leven en niet alleen voor gelovigen, want door te kijken naar andere levensbeschouwingen leren we en ontdekken we onszelf.

We laten je daarom in de onderbouw kennismaken met de 3 grote wereldgodsdiensten en eens op een rijtje zetten wat jouw mening is over deze geloven. Ook ga je zelf door het maken van verslagen laten zien wat voor jou precies belangrijk is in je leven.

Je krijgt bij dit vak toetsen, maar ook verslagen, presentaties en debatten. We houden graag gesprekken en discussies in de klas om te kijken waarom mensen een bepaalde mening over het leven, oftewel een levensbeschouwing hebben.

Thema's die we behandelen hierbij zijn naast de godsdiensten ook het stellen van levensvragen, communicatie, rituelen, relaties en godsbeelden.

In de bovenbouw gaan we wat dieper op deze thema's in door ook te kijken naar ethiek (wat is goed/fout handelen), naar hoe je tegen de mens aankijkt en wat voor jou het leven de moeite waard maakt.

Daarnaast behandelen we in het vwo de oosterse religies en in de havo verdiepen we het christendom en de moderne vormen daarvan.

In de bovenbouw gaan we er vanuit dat jij je mening over deze thema's kunt onderbouwen en horen en zien we dat graag terug in verslagen, presentaties en discussies. Respect voor elkaars mening en een open houding naar iedereen vinden we hierbij heel belangrijk!

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Biologie

Wil je meer weten over je lichaam en je leefomgeving? Kies dan biologie in je pakket! Biologie is een verplicht vak bij NG. Bij NT kan je het kiezen als verdieping of verbreding.

Biologie is een breed georiënteerd vak dat sterk bijdraagt aan je algemene ontwikkeling. In de bovenbouw doe je niet alleen nieuwe biologische kennis op, maar pas je deze ook toe in maatschappelijke, medische en ecologische vraagstukken. Denk bijvoorbeeld aan de recente uitbraak van coronavirus en de zoektocht naar een vaccin daartegen, de discussie rond het stikstofbeleid in Nederland, nieuwe medische technieken bij de behandeling van kanker, genetische modificatie van voedsel, etc.

Wat kan je verwachten?

De onderwerpen die bij biologie in de bovenbouw aan bod komen, zijn grotendeels anders dan in de onderbouw. Een aantal voorbeelden:

- **Ecologie:** het samenspel tussen mens, dier, plant en hun omgeving
- **Cytologie:** bouw en functioneren van cellen
- **Immunologie:** hoe houdt het lichaam infecties buiten de deur
- **DNA:** bouw en functie van erfelijk materiaal en gebruik in het lab
- **Evolutie:** de ontwikkeling van het leven op aarde
- **Genetica:** erfelijkheidsleer

Ook het menselijk lichaam komt aan bod, maar nu gaan we er een stuk dieper op in en ligt het werktempo hoger. Waar in de onderbouw de nadruk meer lag op kennis, gaat het in de bovenbouw ook om inzicht en begrip van hoe processen in de natuur werken. Basiskennis is gedeeltelijk beschikbaar via BINAS. Verder leer je logisch redeneren, onderzoek doen en ga je steeds zelfstandiger aan het werk bij practica.

Toekomstperspectief

Biologie is handig en vaak noodzakelijk voor een medische, sportieve of agrarische studierichting. Bijvoorbeeld:

- Verpleegkundige
- Dierverzorger
- Diëtist
- Bos- en natuurbeheerder
- Laboratorium analist
- Fysiotherapeut
- Docent biologie
- Milieud adviseur
- Voedingmiddelentechnoloog

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Natuurkunde

Het mooie van natuurkunde is dat het altijd gaat over dingen die om je heen gebeuren. Je leert welke natuurwetten er achter alledaagse dingen zitten. Op het havo maak je in de 5e ook kennis met de zogenaamde 'moderne natuurkunde': welke (natuurkundige) principes ten grondslag liggen aan allerlei apparaten die we nu dagelijks gebruiken. Vergeleken met de 3e klas verandert er wel het een en ander. Onderzoeken en practicum doe je nog steeds, maar veel meer zelfstandig. Je leert langzaam zelf een (natuurkundig) onderzoekje op te zetten en resultaten van een practicum te toetsen aan de theorie. Ook wordt het veel wiskundiger, er wordt meer gewerkt met formules en grafieken. Het natuurkunde bovenbouw programma is Concept-Context gericht. Oftewel: je leert verschillende 'concepten' (abstracte begrippen) die je daarna moet toepassen in realistische situaties. Of je begint juist met het bekijken van de realistische, vaak bekende, situatie en leert aan de hand daarvan de bijbehorende theorie.

Toelating

Als je Natuurkunde in de bovenbouw wilt kiezen is de eerste voorwaarde dat je hebt deelgenomen aan het bèta-traject (natuurkunde) of aan de bèta-toets (wiskunde) in klas 3.

Heb je vervolgens als eindcijfer voor het betreffende vak minimaal een onafgeronde 7,0 op het overgangsrapport dan ben je automatisch toegelaten.

Heb je vervolgens een cijfer vanaf 6,0 tot 7,0 dan is het vakadvies van de betreffende sectie bindend.

Heb je vervolgens een cijfer van 5,9 of lager dan kan je het betreffende vak in de bovenbouw niet kiezen.

Profielen

Voor veel (technische) studies is natuurkunde een toelatingseis en is N&G alleen niet voldoende. Met een natuurprofiel met natuurkunde in combinatie met economie kun je bijna alle studies gaan doen. Dus als je nu nog niet zo goed weet wat je wilt gaan studeren en natuurkunde ligt je, dan hou je op deze manier nog veel opties open. Kijk ook eens op de site www.testcentrumgroei.nl. Je kunt op deze site ook een korte test doen om te zien of bèta iets voor jou is!

De profiel-feiten rond natuurkunde:

- Natuurkunde is een verplicht profiel vak in N&T;
- Natuurkunde is een profielkeuzevak in N&G;
- Natuurkunde is ook als keuzevak in het vrije deel te kiezen.

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Scheikunde

Onze welvaart, zoals goede voeding, medicijnen en mobiele telefoons is onder andere mogelijk gemaakt door de ontwikkelingen op chemisch gebied. Scheikunde is daarom de wereld om je heen.

Met scheikunde leer je vooral analyseren, voorspellen en ontwerpen door op een andere manier te kijken naar vraagstukken. Met deze manier van aanpak leer je probleemoplossend denken in verschillende praktijksituaties (ook vakoverstijgend). Tenslotte geeft scheikunde in je pakket een meerwaarde voor de ontwikkeling van jezelf.

Wat voor opleidingen kun je doen met scheikunde?

De manier van denken die je aanleert is een groot voordeel bij allerlei opleidingen. Zoals: Life Sciences, Theoretische scheikunde, Chemische Technologie, Milieukunde, Laboratoriumtechniek, Docent scheikunde. In de 2e en 3e klas heb je begin gemaakt met basiskennis. In 4 havo gaan we verder met de basiskennis aanleren en wordt het belangrijk dat je regelmatig en goed werkt. De praktijk speelt daarin ook een belangrijke rol. Dit wordt door een practicumdossier in 4H en 5H aangeboden. In 5 havo wordt er een beroep gedaan op je inzicht en analyserend vermogen. We gaan de opgedane kennis combineren en door elkaar gebruiken. Zo ga je onder andere leren:

- Hoe je kunt voorspellen of stoffen oplossen in water of niet
- Hoe het kan dat je van plastic een plastic tasje kunt maken maar ook een kogelwerend vest
- Hoe je verschillende producten zo duurzaam mogelijk kunt produceren
- Hoe een batterij van je mobiele telefoon werkt
- Hoe het kan dat je kalkaanslag kan verwijderen met azijn of cola

Waarom moet je scheikunde kiezen?

Omdat scheikunde een super interessant vak is, waarbij je goed leert analyseren. Als je de lesstof netjes bijhoudt is het allemaal goed te volgen. Er wordt een beroep gedaan op je tekstueel en ruimtelijk inzicht, begrijpend lezen, taalvaardigheid, rekenvaardigheid en onderzoeksvaardigheid. Ben je gemotiveerd, geïnteresseerd en een doorzetter? Kies dan scheikunde!

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Natuur Leven & Techniek (NL&T)

Nl&t is de afkorting van Natuur, Leven en Technologie en een keuzevak in de bovenbouw speciaal voor leerlingen in de natuurprofielen. Binnen dit vak komen de kennis en vaardigheden van de bètavakken aardrijkskunde (aardwetenschappen), biologie, natuurkunde, scheikunde, informatica en wiskunde samen. Wat je leert ga je inzetten om vraagstukken uit de wereld van bèta en technologie op te lossen. Het vak is daarom een uitstekende aanvulling op het onderwijs van de profielvakken.

Je doet verbredende en verdiepende kennis op van de bètavakken. Je leert de inhoud te koppelen aan vraagstukken uit de praktijk. Je komt allerlei dingen te weten over de nieuwste technieken in de geneeskunde, bij sporenonderzoeken, in de landbouw en in de ruimtevaart, over de ontwikkeling van de aarde en het heelal en nog veel meer. Vaardigheden die dan aan bod komen zijn onder andere: onderzoeken, experimenteren, samenwerken, ontwerpen en presenteren.

Nl&t geeft je de beste voorbereiding op een studie waarin je natuurkunde, wiskunde, scheikunde, fysische aardrijkskunde en/of biologie gaat gebruiken. Bovendien maak je bij nl&t kennis met veel verschillende onderwerpen, waardoor het makkelijker zal zijn om straks een studie te kiezen.

Werken met modules

Bij nl&t werk je niet met een boek, maar wordt er elke periode gewerkt aan een module over een actueel thema met daarin keuzemogelijkheden. Je krijgt bij nl&t niet altijd klassikaal les, maar je gaat samen met je groepje of zelf op zoek naar antwoorden d.m.v. praktische en theoretische onderzoeken.

Modules op de havo

Op de havo richt nl&t zich op hoe je in de praktijk gebruik maakt van nieuwe ontwikkelingen in de wetenschap en technologie. Voorbeelden van havo-modulus zijn:

- Forensisch onderzoek – Je leert over het opsporen van misdadigers met sporenonderzoek zoals DNA-fingerprinting en vingerafdrukken.
- Wat zeg je? – Je leert over alles wat te maken heeft met horen, spreken en slechthorendheid.
- Dynamisch modelleren – Je leert modellen te maken en bestuderen op de computer om onderzoeken te doen die moeilijk in het echt uit te voeren zijn, zoals weersverwachtingen.

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Frans

Voor veel Nederlanders is het Frans een mooie, maar soms ook lastige taal. Toch is er vanuit het bedrijfsleven en vanuit de wetenschap een enorme behoefte aan mensen die méér andere talen spreken dan Engels alleen. Als jij Frans beheerst, maak je je onderscheidend en vaak onmisbaar. De landen die tot de francofonie behoren, zoals Marokko, Mali, Burkina Faso, Benin of Senegal, Ivoorkust en Kameroen zijn belangrijke landen in opkomst waar Frans veelal de spreektaal is.

Denk je aan een internationaal geïntendeerde studie of Hotelschool, dan is het goed om te weten dat Frans de belangrijkste voertaal is bij ministeries en werkgroepen van de Europese Unie, en dat Frans naast Engels de werktal van de Verenigde Naties is.

Het vak Frans is natuurlijk meer dan alleen maar het leren van de taal. De Franse literatuur en cultuur is natuurlijk onlosmakelijk verbonden met Frankrijk. Natuurlijk besteden we daar in de bovenbouw ook veel aandacht aan.

Wat gaan we doen in de bovenbouw?

De Franse cultuur en literatuur vormt naast de taalverwerving een wezenlijk onderdeel van het vak Frans in de bovenbouw.

We gaan in 4 havo op uitwisseling met een Collège Royal Marie Thérèse uit Herve, vlak bij Liège waar je een dagje meeloopt met een Franse school en kennis maakt met een ander onderwijssysteem. De leerlingen van het CMRT komen natuurlijk ook een dagje bij ons omdat zij juist hun Nederlands willen verbeteren.

Het schoolexamen Frans bestaat uit het schrijven van een brief en een CITO luistertoets, en een mondeling.

Het eindexamen Frans bestaat, net als andere talen, uit leesvaardigheid. Je sluit in de havo het vak af op minimaal B1-niveau voor alle vaardigheden.

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Duits

Ondernemers willen Duits terug op school

DEN HAAG – Niet de files of de personeelskosten zijn het grootste struikelblok voor Duitse ondernemers om zich in Nederland te vestigen, maar het onderwijs. Dat zei voorzitter Kurt Döhmel van de Nederlands-Duitse Handelskamer (DNHK) maandag in Den Haag, na een enquête onder 2600 Duitse ondernemingen.

Niet alleen een goede technische opleiding, maar ook voldoende talenkennis is volgens Kurt Döhmel nodig om ook in de toekomst de noodzakelijke vakkrachten te kunnen leveren. “In het bedrijfsleven is Engels alleen als vreemde taal niet voldoende. Belangrijk is vooral om een tweede vreemde taal, bij voorkeur Duits, aan het voortgezet onderwijs als verplicht vak aan te bieden”, aldus Döhmel. Nederland staat op het punt om zijn klassieke voordeel bij vestiging van buitenlandse ondernemingen, talenkennis, te verspelen. Zo waren er vorig jaar nog maar 250 studenten Duits in Nederland ingeschreven, aldus de Handelskamer.

De Duitse ondernemers dringen ook aan op onder meer vermindering van bureaucratie en verbetering van weg- en spoorverbindingen naar Duitsland.

© ANP

In de vierde en vijfde klas van de havo doe je examen. Dat betekent dat je geleerd hebt goed teksten te lezen. Dat is heel belangrijk en daarom besteden we daar ook meer tijd aan dan het spreken. Daarvoor verzamel je eerst informatie waarover je vertellen kan. Dat oefenen we gedurende de vierde en vijfde klas eerst goed samen zodat het een succes wordt! Voor het luisteren maken we gebruik van allerlei bronnen; dialogen, films, we gaan naar Duitsland, officiële toetsen. Kortom heel veel verschillende dingen.

Voor wie is het vak geschikt in de bovenbouw?

Wie belangstelling heeft voor economie, toerisme, horeca etc. heeft met Duits altijd goed gekozen. Voor Nederland is Duitsland nu eenmaal een vreselijk belangrijk land. Dat merkt iedereen op alle niveaus:

van taxichauffeur tot zakenman in een internationaal bedrijf, van minister tot bloemenkweker!

Iedereen die openstaat voor het vak Duits kan het ook. Je merkt zelf in de loop van de jaren of het Duits je goed afgaat. Mocht het zo zijn dat je tegen problemen aanloopt, moet je dat vooral met je docent bespreken. De docent kan je altijd helpen en advies geven!

Wat wordt er van jou verwacht in de bovenbouw?

Als je Duits gaat kiezen, verwachten we ook dat je je er goed voor inzet. Dat is niets bijzonders, dat geldt voor ieder vak.

Het examenprogramma

Het examenprogramma bestaat bij Duits net zo als bij de andere talen uit leesvaardigheid, luistervaardigheid, spreekvaardigheid en schrijfvaardigheid.

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Spaans

¡Descubre el mundo del español!

Spaans is een populaire taal en steeds meer mensen willen Spaans leren.

Waarom is Spaans handig?

- Spaans is naast Mandarijn en Engels één van de grootste wereldtalen.
- Spaans wordt door ruim 550 miljoen mensen gesproken.
- Spaans wordt buiten Spanje in nog 22 andere landen gesproken over de hele wereld, waaronder Zuid-Amerika, Midden-Amerika, grote delen van de VS maar ook in Noord-Afrika en Azië.
- De Spaanstalige wereld wordt steeds groter maar ook belangrijker voor de wereldeconomie.
- De Spaanstalige wereld heeft een rijke cultuur en literatuur.

Wanneer je Spaans kiest, maak je daarom niet alleen kennis met de Spaanse taal maar ook met de Spaanstalige cultuur en literatuur, van Spanje én van Zuid-Amerika.

Spaans in de bovenbouw

We richten ons in de bovenbouw op de vijf vaardigheden van een taal: leesvaardigheid, schrijfvaardigheid, luistervaardigheid, spreekvaardigheid en gespreksvaardigheid. Ook grammatica en vocabulaire blijven belangrijk maar de nadruk ligt steeds meer op het toepassen van je kennis bij de vaardigheden, ofwel het leren communiceren in het Spaans. De docenten spreken veel Spaans tijdens de lessen, waardoor je de taal extra snel leert. In de bovenbouw maak je ook kennis met de Spaanse literatuur en ga je een aantal bekende literaire werken lezen. Tevens krijg je de mogelijkheid om in het vierde of vijfde jaar het DELE diploma te halen. Dit is een diploma met een internationaal karakter dat erg belangrijk kan zijn in het vervolgonderwijs of voor het vinden van werk. Het wordt namens het Spaanse Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Sport door het Instituto Cervantes toegekend. Het examen bestaat uit het landelijke CITO-examen leesvaardigheid (niveau B1) en vier Schoolexamens die je in het laatste jaar maakt: een

vaardigheidentoets, een schrijftoets (niveau B1), een CITO-luistertoets (niveau B1) en een mondeling (niveau A2+).

Spaanse cultuur en internationalisering

Speciaal voor de examenklassen 5 havo en 6-vwo organiseren wij in het examenjaar een extra werkweek naar Madrid. Een reis waarbij je al het geleerde echt in de praktijk gaat brengen!

Spaans is meer dan alleen grammatica en woordjes leren: excursies en workshops laten je de verschillende kanten van de taal en de cultuur zien. In de lessen wordt niet alleen aandacht besteed aan film, muziek en literatuur maar ook het zakenleven, sporten, feestdagen en sociale media komen aan bod.

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Muziek

Iedereen houdt van muziek. Niet iedereen maakt muziek, maar iedereen luistert er wel naar. Muziek speelt een grote rol in de samenleving, dus is het logisch dat er veel mensen een beroep in de muziekindustrie hebben.

Je kunt muziek als examenvak kiezen omdat je later iets met muziek wilt doen, maar veel leerlingen kiezen het vak ook gewoon omdat ze geïnteresseerd zijn in muziek, of omdat ze er goed in zijn. In 4 en 5 havo heb je steeds drie uur muziek per week. De klassen zijn meestal zo'n 15 leerlingen.

De helft van de lestijd ben je praktisch bezig met muziek. In een praktijkuur leer je in koorverband te zingen, samen spelen of improviseren. In de andere helft van de lestijd leer je alles wat met de muzikaleer te maken heeft: akkoorden, toonladders en intervallen, maar ook stijlen en muziekgeschiedenis. Buiten de les bezoeken we ieder jaar een concert of muziektheatervoorstelling. Veel muzikleerlingen doen mee aan Comenius Cultureel, in schoolbands of musicals.

Wil je muziek kiezen, maar weet je niet zeker of je het kunt? Of twijfel je nog heel erg of je het wel leuk zult vinden? Zoek me dan even op, dan kan ik nog wat meer vertellen, of helpen bij het maken van je keuze.

<< Inhoud

<< Overzicht
havo

Tekenen

Binnen het profiel CM en binnen de vrije ruimte heb je op het Comenius College de unieke mogelijkheid om te kiezen voor het vak tekenen.

Wat staat je te wachten wanneer je zou kiezen voor tekenen?

Eén van de eerste dingen die opvallen is natuurlijk dat je vooral praktisch bezig bent bij dit vak. De meeste tijd ben je bezig met tekenen, schilderen, druktechnieken, fotograferen en grafische vormgeving. Naast alle praktijk krijg je kunstgeschiedenis, zodat je altijd nieuwe inspiratie op kan doen. Wat is er nou beter dan naast je leervakken tekenen te kiezen. Want het leuke is dat je niet alleen met je hersens werkt, maar ook met je handen en met je hart. Het gaat immers ook over mooi en lelijk en over gevoelsuitdrukking en emotie. Je leert beelden te analyseren, te waarderen en in de cultuurgeschiedenis te plaatsen. Wanneer je intens leert genieten van kunst, betekent dat een verrijking voor de rest van je leven. Bovendien is het belangrijk dat je in onze beeldcultuur kritisch met beelden kunt omgaan.

Voor wie is het vak geschikt in de bovenbouw?

Als je denkt dat je voor tekenen als examenvak bijzonder veel aanleg moet hebben, kon je je wel eens vergissen. Veel belangrijker is het dat je 'zin' hebt in een praktisch vak in de bovenbouw, plezier hebt in tekenen, interesse in kunst en vormgeving, inzet en doorzettingsvermogen. Die aanleg dat komt wel!

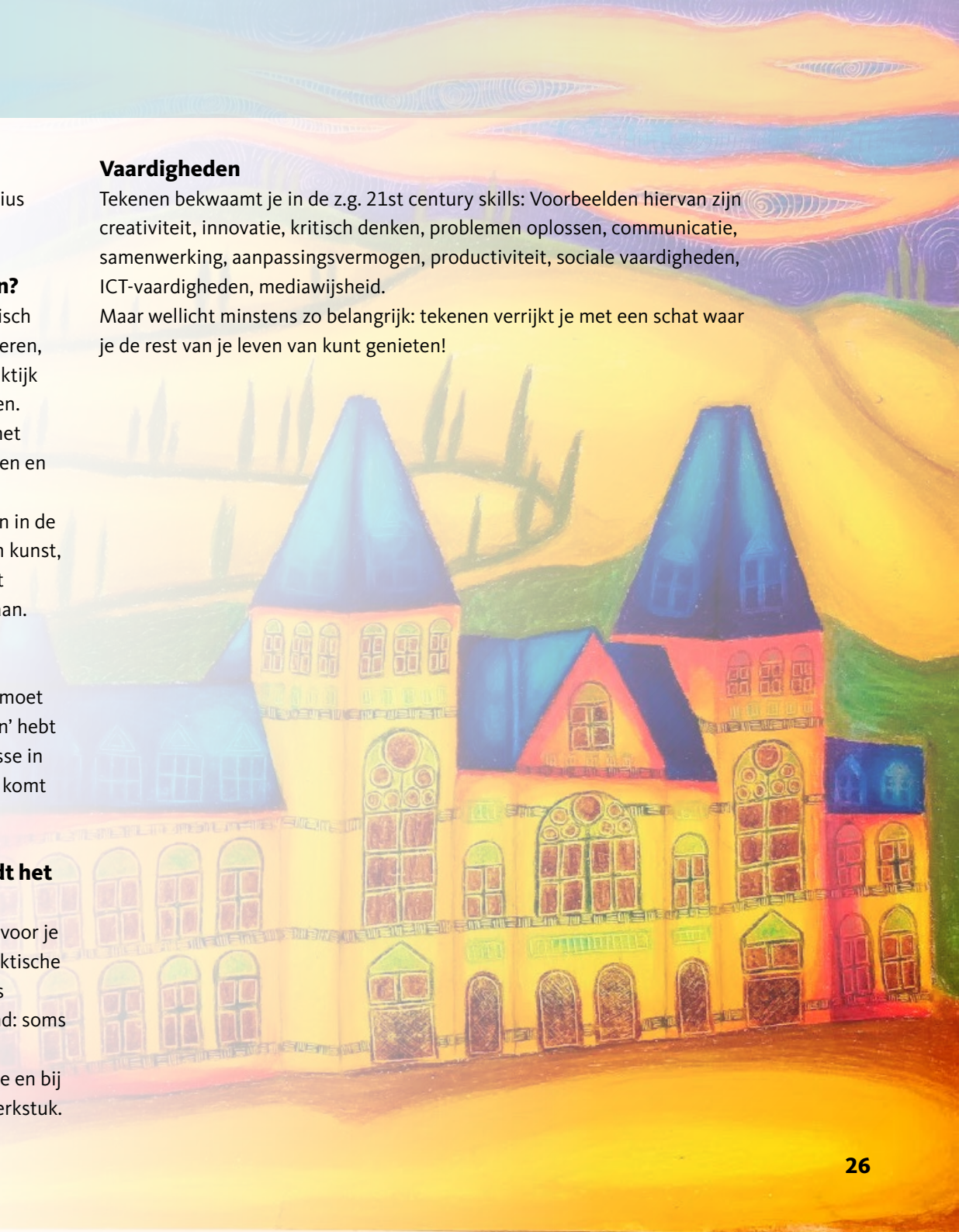
Wat wordt er van jou verwacht in de bovenbouw? Hoe wordt het vak getoetst en afgesloten?

Al je praktijkwerk maakt deel uit van een 'beeldportfolio' dat meetelt voor je schoolexamen. Voor de theorie krijg je een toets in de toetsweek. Praktische opdrachten worden ingeleid met een lesschema. Daarop staat precies aangegeven wat van je verwacht wordt. Het programma is afwisselend: soms werk je 'naar aanschouwing', een andere keer ga je uit van gegeven afbeeldingen. Soms moet je het helemaal hebben van je eigen fantasie en bij een volgende opdracht gaat het om de toegepaste functie van een werkstuk.

Vaardigheden

Tekenen bekwaamt je in de z.g. 21st century skills: Voorbeelden hiervan zijn creativiteit, innovatie, kritisch denken, problemen oplossen, communicatie, samenwerking, aanpassingsvermogen, productiviteit, sociale vaardigheden, ICT-vaardigheden, mediawijsheid.

Maar wellicht minstens zo belangrijk: tekenen verrijkt je met een schat waar je de rest van je leven van kunt genieten!

Handvaardigheid

Als je het vak handvaardigheid kiest in de bovenbouw krijg je het gemiddeld 3 uur per week, waarvan gemiddeld 1 uur per week kunstbeschouwing/kunstgeschiedenis. Je werkt met een grote verscheidenheid aan materialen en technieken aan werkstukken die 3-dimensionaal zijn. In de examenklas werk je aan een collectie werkstukken. In het begin zul je nog opdrachten krijgen maar gaandeweg moet je zelf je opdrachten gaan bedenken. Je eindexamen bestaat op de mavo en vwo uit een praktijk-examen en een theorie-examen. Op de havo is er alleen een theorie-examen.

Als je een creatieve vervolgopleiding overweegt, is het niet onverstandig om een vak als handvaardigheid in je examenpakket te kiezen.

Jaarplanning profielkeuzetraject 3 havo

29-09-2023	Voorlichtingsavond klas 3hv
08-11-2023	Profielkeuze excursie Windesheim Flevoland
14-12-2023	Speeddateavond mhv
10-01-2024	Profielkeuzeavond + 3H vakvoorlichting nieuwe vakken
19-01-2024	Snuffelstage in het kader van de profielkeuze
12-02-2024	Deadline vakadviezen in Zermelo
26-02-2024	Voorlopige profielkeuze in Zermelo
05-03-2024	Profielkeuzevergadering vakdocenten
12-03-2024	Profielkeuzegesprekken 1
14-03-2024	Profielkeuzegesprekken 2
19-03-2024	Profielkeuzegesprekken 3
31-03-2024	Deadline profielkeuze

Begeleiding 3 havo

Sectorleider: Noortje van den Brule n.vandenbrule@comeniusnet.nl
Decaan: Rolf Nijman r.nijman@comeniusnet.nl

Mentoren

3H1 Eury Martin e.gillardmartin@comeniusnet.nl
Everick Rincones e.rincones@comeniusnet.nl
3H2 Dennis van den Heuvel d.vandenheuvel@comeniusnet.nl
3H3 Andre Ijsselstijn a.ijsselstijn@comeniusnet.nl
3H4 Evert vanden Berg e.vandenbergh@comeniusnet.nl

Overgangsnormen

De overgangsnormen kun je terug vinden in het afdelingsboekje 3 havo. Je kunt ze ook vinden via [deze link](#).

Doorstroomeisen

Als je wilt weten welke vakken je nodig hebben voor een bepaalde studie, kijk dan goed naar de [doorstroomeisen](#). Bij de doorstroomeisen kijk je naar het profiel en de eventuele aanvullende vakken.